

Dokazi o nemogućnosti reinkarnacije

Amar Imamović

UDK 28:2-187.5

Ovo bi bio treći tekst iz područja pitanja vezanih za filozofiju psihologije. Nakon dokaza o nematerijalnosti duše, te porijekla duše, a u sljedećem broju časopisa i teksta o uzajamnoj povezanosti duše i tijela, još jedna tema se neizostavno nameće u ovom kontekstu, ne toliko manje važna, a to je pitanje mogućnosti reinkarnacije.

Ono što slijedi su racionalni dokazi o nemogućnosti reinkarnacije, odnosno, preseljavanju duše iz jednog tijela u drugo. Potrebno je naglasiti da u islamskoj filozofiji, a posebno unutar transcendentne teozofije, postoje opsežniji argumenti po ovom pitanju čije razumijevanje nije moguće bez detaljnijeg poznavanja nekih filozofskih rasprava i načela. Mi ćemo se ovom prilikom zadovoljiti onim dokazima koji su shvatljivi široj čitalačkoj publici.

Iz jednog ugla gledano, oni koji vjeruju u reinkarnaciju mogu se podijeliti u dvije skupine:

Prva skupina su oni koji su vjerovanja da duša nužno mora da se preseli iz jednog tijela u drugo a između kojih postoji jedinstvo u vrsti. Prema ovom vjerovanju čovjekova duša treba da se preseli u ljudsko tijelo, a životinjska duša u životinjsko tijelo iste vrste.

Druga skupina je vjerovanja da nije nužno da različita tijela imaju međusobnu srodnost po vrsti. Tako je moguće da

čovjekova duša preseli u životinjsko tijelo, pa čak i u vegetativno tijelo.

Iz drugog ugla gledano, oni koji vjeruju u reinkarnaciju duše mogu se podijeliti na sljedeće dvije skupne:

Prva skupina su oni koji su vjerovanja da ovo preseljavanje duša stalno, odnosno taj ciklus se nikada ne prekida, odnosno preseljenje duša je vječno.

Druga skupina je vjerovanja da to nužno ne mora tako biti. Ustvari, moguće je da ovo ponavljanje traje jedno određeno razdoblje, s tim da se nakon toga duša odvaja od tijela i više nema potrebe za tijelom.

Dokazi koji negiraju reinkarnaciju

S obzirom na važnost teme i onoga što je kroz stoljeća raspravljano o njoj, ukratko možemo navesti sljedeće dokaze o nemogućnosti reinkarnacije:

1.

Ako vjerovanje u reinkarnaciju podrazumijeva da se duša stalno premješta iz jednog tijela u drugo i prilikom tog premještanja duša dolazi do posljedica i rezultata svojih djela, sigurno je da takvo vjerovanje oprečno vjerovanju u zagrobni, odnosno onosvjetski život i proživljenje, a što prihvataju sve nebeske vjere.

Ako reinkarnacija podrazumijeva da se duša premješta u određenom i ograničenom vremenskom razdoblju, naprimjer, dok ne nastupi Sudnji dan, duše se premještaju sve do tog trenutka a svoju egzistenciju nastavljaju u budućem svijetu, ovo iako općenito gledano nije u sukobu sa pitanjem proživljenja, ali je u sukobu sa onim što uče nebeske vjere u vezi života u čistilištu prije Sudnjega dana, odnosno Berzahu, ili u najmanju ruku s onim što uči islam u vezi pitanja kao što su život nakon smrti, svijetu Berzaha, susretu sa Bogom, nemogućnosti povratka na ovaj svijet nakon smrti, ostavljanja imetka, porodice i pomagača na ovom svijetu, kao i razgovor koji meleci vode nakon smrti sa dušama u Džennetu i Džehennemu.

Kur'anski ajeti koji pobijaju reinkarnaciju su:

A oni vele: "Zar kad pod zemljom nestanemo mi, zar ćemo iznova biti stvoreni?" Dakako! Oni u susret s Gospodarom svojim ne vjeruju! Ti reci: "Melek smrti, koji je za to vama određen, vas će usmrtiti, potom ćete se vi svome Gospodaru vratiti!" (Sedžde 11).

One koje će meleki usmrtiti a oni čisti biti, i kojima će govoriti: "Selam, Mir vama! UDžennet stupite zbog onog što činili ste!" (En-Nahl 32).

One koje su meleki usmrtili a oni nevjernici bili, pa će se pokoriti: "Mi nikakvo zlo nismo činili!" "Jeste zlo činili! Allah dosta zna ono što ste vi radili, zato ulazite na vrata Džehennema, u njemu ćete vječno biti!" O, kako će užasno boravište oholih biti! (En-Nahl 28-29).

Kad budu uzimali duše onima koji su se prema sebi ogriješili, meleki će upitati: "Šta je bilo s vama?" – "Bili smo potlačeni na Zemlji" – odgovorit će. – "Zar Allahova Zemlja nije prostrana i zar se niste mogli nekud iseliti?" – reći će meleki, i zato će njihovo prebivalište biti Džehennem, a užasno je on boravište (En-Nisa 97).

I kad nekog od njih smrt pohodi, on govori: "Moj Gospodaru, Ti me povrati! – da bih ja uradio kakva dobra u onom što propustio sam!"

Nikada! To je riječ koju je on već govorio. Iza njih pregrada će biti do Dana kad će biti proživljeni (El-Muminun 99-100).

Bili su zbog grijehova svojih potopljeni a i u Vatru bit će uvedeni! (Nuh 25).

Ne smatraj nikako mrtvima one koji su na Allahovom Putu poginuli! Oni su živi, i kod Gospodara svoga opskrbljeni, i radosni zbog onog što im je Allah iz Svoga obilja dao, i ozareni zbog onih koji se još nisu u društvo njihovo pridružili!" (Ali Imran 169).

I reći će se: "Uđi u Džennet!" – a on će reći: "Kamo sreće da moj narod znade, zašto je meni moj Gospodar oprostio i od počašćenih me učinio!" (Ja Sin 26-27).

A da ti je samo vidjeti zločinitelje u mukama smrtnim, kad meleki prema njima ruke svoje budu ispružili: "Dajte, spasite svoje duše! Danas ćete biti golemom kaznom kažnjeni, jer ste o Allahu vi neistinu govorili, i prema Njegovim Znakovima vi ste se oholili!" A doći ćete nam pojedinačno, kao kad smo vas prvi put stvorili, i iza sebe ostavit ćete blaga koja smo vam dali. "Ne vidimo s vama posrednike vaše, koje ste među sobom smatrali Allahu ravnim, pokidaše se veze vaše, nesta vam onih u koje ste uzdanje imali!" (El-En'am 93-94).

2.

Nužna posljedica reinkarnacije je prisustvo dvije duše u jednom tijelu što je racionalno gledano nemoguće. To bi značilo da svako tijelo koje dođe u postojanje odmah bude sa dvije duše: jedna duša koja se naseljava u novo tijelo (odnosno preselila se s prijašnjeg tijela) i druga duša koju samom tijelu daruje Prvotni uzrok na temelju potencijala tog tijela, jer gdje god postoje svi uvjeti i okolnosti za pojavu nekog bića Uzvišeni Stvoritelj neodložno, a na temelju Svoje Sveopće i Sveobuhvatne milosti, to biće dovodi u postojanje. Stoga, ako tijelo bude imalo potencijal da primi dušu, Stvoritelj će bez odlaganja darovati mu dušu.

Ne treba misliti da postojanje jedne duše, koja se preselila iz nekog prethodnog tijela, sprječava dolazak druge duše. To je poput isijavanja Sunca izravno i neizravno na zid. Jednom sunčeva zraka pada izravno na zid, a drugi put prelamajući se o ogledalo sunčeva zraka pada na zid. Dakle, jedna zraka ne sprječava drugu zraku. Premještanje duše iz nekog drugog tijela ne sprječava rađanja druge duše sa tim tijelom.

Takvo što je nemoguće i racionalno neprihvatljivo: prvo, zbog toga što je to oprečno jedinstvenosti naše ličnosti koju svi mi duboko u sebi osjećamo; drugo, to je u suprotnosti sa upravljanjem jednog tijela, jer mi svjedočimo jedinstvenom upravljanju tijela.

3.

Napuštanja duše prethodnog tijela i njeno nastanjivanje u novo podrazumijeva da duša jedno vrijeme bude bez tijela koliko god da to razdoblje bude kratko, a takvo šta je ili moguće ili nije. Dakle, ako je takvo što moguće, to bi značilo da duša jedno vrijeme bude bez tijela kojim bi upravljala, a takvo što je nemoguće, jer duša bez tijela je neprihvatljiva (što je opširno pojašnjeno u filozofiji).

Ako je takvo što moguće, to nužno iziskuje i podrazumijeva da broj ljudi koji dolaze na Ovaj svijet bude jednak broju onih koji umiru. A takvo što očigledno nema potrebe za višim objašnjenjem.

4.

Duše koje su bile na ovom svijetu i doživjele ovosvjetske događaje i osjetile zadovoljstva i patnje, te se konstantno vraćaju ovom svijetu kroz nova tijela, upravo ova zadovoljstva, tegobe, patnje i percipirane stvari razum vidi besmislenim, jer bi to bio posao bez racionalnog krajnjeg cilja i bez rezultata. Posao za koji se ne može pretpostaviti krajnji racionalan cilj u uređenju ove Kreacije nema mjesta.

5.

Ako pretpostavimo da se duša prethodno nalazila u nekim tijelima, tada bi trebalo da je ona zapamtila i pohranila sjećanja iz tih razdoblja, jer mjesto tih sjećanja je supstanca duše, a znamo da se supstanca duše ne mijenja u ovom premještanju iz jednog u drugo tijelo. Prema tome, očekivati je da se duša može prisjetiti prijašnjih pohranjenih sjećanja i iskustava, a nije tako.